

פרק תשעה-עشر

נגישות לנכים

א. תכנון נגישות

תכנון לנגישות, כמו הצורך בנגישות – אינו עניין של בחירה.

גם במקומות שבהם התקנות לא דרשו תכנון של פריטי הבניין בהתאם מלאה לנכים, יש להימנע מתכנון הכלול חסימה והפרעה במעברים, מדרגות בודדות וספירים מוגבהים המהווים מכשול וכיוצא באלה – גם כאשר אלה מותרים לפי התקנות – זאת, על מנת להקל לא רק על בעלי המוגבלות – עבורים מודבר במכשול של ממש, אלא גם על יתר המשתמשים, ובכן נוכה לבניינים נוחים ובטיחותיים יותר לשימוש.

דוגמה לכך היא דירתה של משפחה שרכשה דירה בבניין משותף באשקלון. עם קבלת הדירה, הסתבר שביציאה למרפסת – יש סף מוגבה, על פי אחת הדוגמאות המובאות בת"י 1752.1. מדובר בפתח היוצר סף מוגבה הן ביחס לריצוף הדירה והן ביחס לריצוף המרפסת. פרט זה יוצר מכשול, ולפיכך אינם מתאים להתקנה ביציאה אל מרפסט מגוריים.

זה המקום לציין כי הדירה אינה מוגדרת כדירה נגישה, ולכארה – כל אדם, וכל משתמש סביר בדירה יכול לדלג על מכשול זה ביתר קלות.

בנה הבכור של המשפחה – חיל קרב, נפגע בתאונת רכבים בעת חופשה. פצעתו דרש שיקום ארוך, ובמשך שישה חודשים – במהלךם הוא נזoor בכיסא גליליים, לא זכה לצאת את המרפסת...

דרישות הנגישות מחייבות, לא כל שכן, כאשר מדובר במקום אשר נדרש לשירות הציבור הרחב, כגון חניות. יש להבהיר ולהדגיש כי אישור גורמי הבטיחות בעירייה,

וירושין עסק תקף – אינם תחליף לתכנון ולבנייה נכונים ולהסרת מכשולים העולמים לגורם לסייע בطيוחתי. רואו דבריו של בית המשפט בת"א 35062/04¹. מדובר בתאונה אשר התרחשה בחנות, בגלל משטח מוגבה ב-2 ס"מ, עליו הונחו מוצרים לתצוגה. הנגעה בתאונה זו היא בעלת מוגבלות. להלן ציטוט מתוך פסק הדין:

... 49. הוכח כי המשטח היוו בעובי של 20 מ"מ מעל פני משטח הבטון, וכי קצוותיו פרומיים, שבוריהם ואינם אחידים (ר' התמונות – נספח א' לתצהיר הכללה).

50. מצפיה בתמונות ניתן להבחין בהבדלי צבע ברורים בין משטח הבטון שצבעו אפור, לבין "המשטח" שצבעו חום בהיר. ברם, לא ניתן להבחין באופן ברור בהבדלי הגובה כפי שניתן להיווכח מהתמונה שסומנה בספרורו "1", מתוך התמונות נספח א'.

51. בתצהיר הצעירה התובעת: "במהלך הבדיקה בוחנות נתקלתי במשטח עץ עליו הונחו רהיטים וציזו אחר. משטח העץ יצר הפרשי גבהים בין רצפת החנות לבין המיקום עליו הונח הציזה. משטח העץ היה המשך וחולק מרצפת החנות. מצורפות בזאת תמונות המתארות את המקום... כפי שניתן לראות, במקום לא היה כל שלט או זהורה מפני המדרגה המסוכנת שנוצרה... בנוסף, שולי משטח העץ היו פגומים ושבורים, עובדה שהגבירה את הסכנה במכלול זה לבאי החנות..." (סעיפים 4 – 5 לתצהיר התובעת).

[...]

55. בחקירה הנגדית התקבשה התובעת לתאר את שארע. בתשובה לשיבת התובעת "...הסתכלנו על המוצרים ונפלתי".

[...]

57. בוחות דעתו של מר שפירא את דעתו של ד"ר ביקלס באשר לתחולות כללי הבטיחות, והתקנים הישראלים השונים, לרבות תקן

¹ ת"א (שלום ת"א) 35062/04 לי אנמרי נ' איש קנה ובנה בע"מ (פורסם ב"נבו" (9.2.2007).

ישראל ת"ז 1918 (להלן: "התקן"), שכן, כתענתו, "...התקן הנ"ל אינו רלוונטי לעניין התובעת שכן הוא עוסק בהנחיות לנגישות נכים (הבלטה במקור – ה.י.) והתובעת אינה נכה הנידית על כסא גלגלים או עזרים אחרים לנכים" (עמ' 5 לחו"ד). מר שפירא החזיק בדעתו זו על אף שאלות חזרות ונשנות שנשאל ע"י ב"כ הנتابעת. משקצתי בתשובותיו המתחמקות של מר שפירא, שאלתו "אם היה מסתבר לאドוני שהוא מוגדרת כנכנת נידות, היא מקבלת קצבת נידות לפני האירוע, היא נחשבת כנכנה או כמוגבלת לצורך התקנה?", בתשובה השיב מר שפירא "אני מניח שכן" (עמ' 141 לתמיליל ישivet יום 06-11-22).

.58 דעתי כדעתו, בסופה של יום, של מר שפירא – התקן אכן חל בנסיבות העניין. עפ"י תקן זה, על המדריכים להיות קשוחים, קבועים, אחידים, ובמקרה בו קיים הפרש גובה גדול – 6 מ"מ, יטופל הפרש הגובה בזוויות של 50%, וכאשר קיים הפרש גובה גדול מ – 13 מ"מ, הוא יטופל בכבש, דהיינו, בשיפוע של 10% לכל היותר. במקרה דנן, המשטח ניצב על רצפת הבטון בזוויות של 100% במקום השיפוע הנדרש התקן (עמ' 3 לחו"ד ביקלס).

.59 סביר להניח כי אלמלא מוגבלותה של התובעת, עobar לתאונת, היא לא הייתה נופלת כתוצאה מהתקלות במשטח. לשם כך נועד התקן.

[...]

.64 סוף דבר, הנتابעת נהגה ברשלנות כלפי המומנים לחנות, לא תלהה שלטי הורה, לא הקפידה על אחידות המשטח ותקינותו, לא דאגה לשיפוע שפת המשטח, והפירה הוראות התקן אשר נועד להגן, בין היתר, על התובעת, ולמנוע את האירוע. על כן, מוטלת על הנتابעת האחוריות לקרונות האירוע.

.65 לא מצאת מקום להטיל על התובעת רשלנות תורמת לקרות האירוע. מטבע הדברים, לקוח המגיע לחנות, מבית עיקר אל המדים, כפי שעשתה הנتابעת, בניסיון לאתר מוצך המונח עליהם. לו היו מוצבים שלטי אזהרה במקום המזהירים מפני

הפרשיות הגובה – אכן היה מקום להטיל על התובעת ושלנות תורמת לאירוע.

הפרשיות גובה אלו אינם בולטים לעין".

מושע כי כל מבנה יתוכנן בראייה רוחבה על מנת שיישתאים לנכים, ולכל הפחות שלא יכלול מכשולים, גם אם לדעת המתכנן – התכנון הוא "לפי התקנות" למורות המכשולים.

תכנון עכשווי נכון מחייב התייחסות לנושאים אלה מראשית התכנון. ניסיון לתכנן מבנה "רגיל" ולהוסיף את דרישות התכנון עכשווי נכון בשלב מאוחר יותר – עלול להשיטים בתכנון חדש של המבנה כולה, וזאת בשל האבלות בנושאי מפלסים, רוחבם של דלתות ושל מעברים, התקנת כבשים לצד מחלכי המדרגות וכיוצא באלה.

הוראות התכנון לנגישות מפורטות בתקנות מפורטים לבניית מקלטים (תוספת שנייה, חלק ח' וחלק ח'') ובסדרת התקנים 1918. על מנת לתכנן את הבניין כראוי, עם נגישות מלאה לנכים, יש לטמוד את הדרישות המפורשות, ומעל הכל – לתכנן בחכמה.

ב. תכנון לנגישות במבנה ציבור

חלק ח' לתקנות מבידיל בין בניין הציבור השונים, כאשר מבנים אשר אופי השימוש בהם מחייב נגישות בכל שטחים – מוגדרים כבניין ציבורי א', ומבנים הנוטנים לשירותים שנייתן לרוכז בקומאה אחת נגישות – מוגדרים כבניין ציבורי ב'. להלן חלוקת בניין הציבור לפי חלק ח' לתקנות:

בניין ציבורי ב'	בניין ציבורי א'
<p>בית דואר, בנק, משרדי ממשלה וכל בניין אשר נדרש לחתם שירות ציבור;</p> <p>בית הכנסת, מסגד, כנסייה וכדומה – שטחו מעל 150 מ"ר;</p> <p>בית קולנוע, קונצרטים ותיאטרון;</p> <p>בית מלון וכדומה, המכיל לפחות 20 מיטות;</p> <p>בית מרחץ, בריכת שחיה;</p> <p>בית ספר עממי, תיכון, מקצועית, גן ילדים חנות כל-בו או סופר-מרקט ששטחים מעל</p>	<p>אולם שמחות;</p> <p>בית אבות;</p> <p>בית אספות;</p> <p>בית חולמים;</p> <p>בית ספר למבוגרים ומוסד להשכלה גבוהה;</p> <p>מוזיאון או מבנה לתרבותות;</p> <p>מגרשי ומתקני ספורט;</p>

מבנה ציבורי ב'	מבנה ציבורי א'
ציבור; מוסד ציבורי לילדיים; מסעדת וכדומה המכילים מעל 25 סועדים; מרכזיות.	350 מ"ר; בית נתיבות, תחנת רכבת, תחנת אוטובוס

בנוסף, חלק ח' לתקנות מחייב גישות גם מבני ציבור (לא חלוקה כאמור לעיל).

להלן עיקרי התacen לגישות של מבני ציבור על חלקיו, לפי חלק ח' וחלק ח', לתקנות התכנון והבנייה (בקשה להיתר, תנאיו ואגרות), התש"ל-1970, התוספת השניה, וכן לפי תקני הנגישות אליהם מפנים התקנות בכל עניין ועניין:

- * ת"י 1918 חלק 1 – גישות הסביבה הבנויה: עקרונות ודרישות כלליות.
- * ת"י 1918 חלק 2 – גישות הסביבה הבנויה: הסביבה שמחוץ לבניין.
- * ת"י 1918 חלק 3.1 – גישות הסביבה הבנויה: פנים הבניין – דרישות בסיסיות.
- * ת"י 1918 חלק 3.2 – גישות הסביבה הבנויה: פנים הבניין – דרישות משלימות לשימושים ספציפיים.
- * ת"י 1918 חלק 4 – גישות הסביבה הבנויה: תקשורת.

www.bursi.co.il

1. דרך גישה מחוץ לבניין

נושא	הדרישות	מקום
מיקום	א. דרך גישה אחת לכל כניסה גישה של הבניין, שהיא הדרך העיקרית לשימוש הציבור או קרוב לה כל הנתין.	בנין
	ב. דרך גישה אחת בין החניון לבין הכניסה אל הבניין, שהיא הדרך העיקרית לשימוש הציבור, או קרוב לה כל הנתין.	חניון
	ג. דרך גישה בין הכניסה הנגישה לבן שטחי החוץ המועדים לשירות הציבור.	חניון
חומרים	א. החומר, המركם והניגודיות של פוי הדורך מאפשר הליכה, תנואה והתמצאות בקלות.	חניון
	ב. פוי הדורך יהיה בעלי רמת השתקפות נמוכה ויהיו ניתנים לנקיון בקלות.	חניון

נושא	הדרישות			
ג. פני הדורך יהיו יציבים, קשיחים, קבועים ואחדדים.	בפני דורך עשויים גורנוליט, הארגנט יהיה עד 10 מ"מ.			
ד. פני הדורך יהיו בעלי התנודות להחלה לפי תי"י 2279.	פni השטח של כבשים ומשטחי בינויים יהיו מחוספסים.			
ה. רוחב המישקים בפני הדורך המוגמורים – ס"מ.	1	עד	עד	
ו. פני דורך אשר משיקה לרצפת כלית תחבורת (לדוגמא – רכבת) – המרווח האופקי הנוצר בין הדורך לבין כלית תחבורת – ס"מ.	5	עד	עד	
ז. סבכה במושלבת בפני הדורך תמוקם כך שהרוכבים הארוכים בה יהיו בניצוב לכיוון ההילכה ורוחב המרווחים – ס"מ.	13	עד	עד	
ח. לא יצטברו מים על פני הדורך.				
ט. הפרש הגובה בין ארכיה ריצוף למישקים – מ"מ.	5	עד	עד	
י. השוליים יובחנו על ידי סימן מוביל מטיפוס 2, או שול אחד על ידי סימן מוביל מטיפוס 3, בתי"י 1918.6.				
מכשולים א. גובה חופשי תחת עצמים –				
ב. גובה חופשי במעבר לדלת – מ'.	2.0	לפחות	מ'.	
ג. מקום שאינו עומד בתנאים אלה, ייחסם על ידי מחסום:	1.98	לפחות	מ'.	
ד. גובה חלקו התיכון – מעל הרצפה – גובה חלקו העליון – מעל הרצפה – עצמים הבולטים לדורך יהיו ללא זיזים חדים או חספוסים גסים, ובצבע מנוגד לסביבה.	30	עד	ס"מ.	
	55	לפחות	ס"מ.	